

Nr 7.

Ankom till riksdagens kansli den 16 april 1945 kl. 4 em.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande i anledning av väckt motion angående vissa fiskefartygs jämställande i mönstringshänseende med handelsfartyg i utrikes fart.

I en inom riksdagens andra kammare väckt, till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 184, hava herrar *Staxäng* och *Johansson* i Öckerö hemställt, att riksdagen måtte besluta, att fiskefartyg, överstigande 30 bruttoregister-ton och som bedriva fiske å internationellt vatten, erhålla jämställighet i mönstringshänseende med handelsfartyg i utrikes fart, om så önskas.

I fråga om motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen hava yttranden avgivits av kommerskollegium, lantbruksstyrelsen, handelsflottans pensionsanstalt, Sveriges redareförening och Landsorganisationen i Sverige.

De av *kommerskollegium* och *handelsflottans pensionsanstalt* avgivna yttrandena finnas såsom bilagor fogade till detta utlåtande (*Bil. A och B*).

Lantbruksstyrelsen anför bland annat:

Det kan måhända anses skäligt, att fiskarena i likhet med annat sjöfolk beredas möjlighet att erhålla pension utöver vanlig folkpension och att åtgärder i sådant syfte därför borde vidtagas. Att märka är emellertid, att de fiskare det här närmast gäller, nämligen västkustfiskarena, i regel äro egna företagare och alltså icke löntagare som besättningarna på handelsflottan. Detta har alltid ansetts vara en stor fördel ur såväl social som näringsekonomisk synpunkt och såvitt lantbruksstyrelsen har sig bekant har någon mera allmän önskan att frångå detta system icke gjort sig gällande bland fiskarena. Tydligt är också att åstadkommande av möjlighet för fiskare att mera allmänt erhålla pension från handelsflottans pensionsanstalt eller på annat därmed jämförligt sätt, vore en åtgärd som kunde medföra ganska oberäknliga konsekvenser och som även måste medföra genomgripande ändringar av sjömanspensioneringens administration och finansiering. Ätminstone för närvarande finner lantbruksstyrelsen sig därför icke kunna förorda dylika åtgärder.

Beträffande den i motionen berörda frågan om beredande av möjlighet för fiskefartyg att erhålla sjömansrulla över besättningarna, så anser lantbruksstyrelsen det i hög grad önskvärt att åtgärder vidtagas i dylikt syfte.

Bihang till riksdagens protokoll 1945. 13 saml. 3 avd. Nr 7.

Sveriges redareförening framhåller bland annat följande:

Enligt vad föreningen kan finna synes icke något hinder föreligga att påmönstra besättning å fiskefartyg jämlikt den formulering, som givits 33 § kungörelsen angående sjömanshusen i riket samt sjömäns på- och avmönstring. I 33 § 2 mom. av denna förordning föreskrives nämligen, att fartygsbefälhavare vare obetaget att, även i fall där skyldighet enligt 1 mom. samma paragraf att påmönstra besättning icke stadgas, låta påmönstra fartygets besättning. — Då det jämväl för fiskefartyg kan vara av värde att vid anlöpandet av utländska hamnar hava tillgång till ett officiellt dokument av den art, som en sjömansrulla utgör, har föreningen intet att invända mot att, om så skulle anses nödvändigt, ett förtydligande av sjömanshuskungörelsen i detta hänseende vidtages. — Huvudsyftet med motionen torde emellertid vara att bereda jämväl fiskare möjlighet att bliva pensionerade genom inbetalandet av avgifter till handelsflottans pensionsanstalt. Genom den formulering, som motionens hemställan erhållit, kan enligt föreningens uppfattning detta syfte icke ernås. Härför erfordras en ändring av de författningar angående sjöfolks pensionering, vilka tillkommo 1943.

Efter att hava erinrat om att den nuvarande sjöfolkspensioneringen är inskränkt till sjömän i utrikes fart, framhåller föreningen, att fiskarena endast i begränsad omfattning kunna anses arbeta under samma förhållanden som dylika sjömän. Enligt föreningens förmenande torde utredning rörande behovet och intresset hos fiskarena själva i fråga om pensionering genom handelsflottans pensionsanstalt först vidtagas, innan slutgiltig ställning toges till förslaget. Skulle det visa sig, att ett verkligt behov och intresse förefinnes och hinder i övrigt icke möter, har föreningen icke något att erinra mot att pensionering sker genom pensionsanstalten.

Landsorganisationen i Sverige har i sin tur hört *Svenska sjöfolksförbundet*. Sistnämnda förbund anför:

Det med motionen avsedda syftet är uppenbarligen att tillförsäkra fiskare möjlighet till pension från handelsflottans pensionsanstalt. Häremot skulle i och för sig icke finnas anledning till invändning, om den för handelsfartyg föreskrivna tonavgiften obligatoriskt föreskreves även för fiskefartyg, åtminstone i de fall då påmönstring av besättningen äger rum. Dessa fartyg ägas visserligen som regel kollektivt av fiskelaget, men ingenting hindrar att den för fartyget föreskrivna tonavgiften uttages av den del av fiskets bruttoinkomst, som vid fördelningen tillfaller fartyget. I de fall enskilda personer eller företag äro ägare av fartyget och de ombordvarande äro att betrakta som direkt anställda, skulle skälen till bifall kunna sägas vara ännu större. Dessutom är det otvivelaktigt så, att en god del ynglingar från västkustens fiskeridistrikt göra sina första så att säga högsjömäsiga lärospån ombord å fiskefartygen för att sedan övergå till handelsflottan, där de oftast utgöra den bäst kvalificerade delen av i varje fall däcksbemanningen. I många fall återgå också dessa till fisket, när de kommit upp i medelåldern. Ett bifall till motionen skulle givetvis innebära en viss icke obetydlig fördel för personer av denna kategori och dessutom innebära ett visst mått av rättvisa.

Det är emellertid en annan omständighet, som i varje fall från handelssjöfartens sida kan vara ägnad att åstadkomma tveksamhet. Det bidrag till sjömans-

pensioneringen, som utgår med statsmedel och nu — vilket motionärerna också angiva — beräknas utgöra 3 ½ % av sjömannens inkomst, har tillkommit bl. a. såsom ett vederlag till sjömännen i handelsflottan för att staten under en mångfald år tagit sjömannens för pensioneringsändamål obligatoriskt pålagda avgifter till sjömanshusen i anspråk för dessas arbetskostnader, trots att sjömanshusen huvudsakligen varit statsinstitutioner. I denna fordran på staten ha fiskare icke någon del. Ty även om motionärernas historieskrivning är riktig i vad den avser de sista årtiondena, så var det dock aldrig så under tidigare tidsperioder att fiskefartygens besättningar påmönstrades; fiskare erlade då heller icke någon avgift till sjömanshusen. Havsfiskets utövare ha således icke, enligt vår mening, samma rätt att kräva statens medverkan till sin särskilda pensionering som handelsflottans sjömän ha.

Då emellertid — som anförts — åtskilliga omständigheter tala för bifall till motionen, synas förbundet tillräckligt starka skäl för dess avstyrkande icke föreliggande. Detta så mycket mera som — såvitt vi nu kunna finna — handelsflottans sjömans intressen beträffande pension från handelsflottans pensionsanstalt icke därigenom på något sätt skulle trädas för nära.

Landsorganisationen har såsom eget yttrande åberopat vad sjöfolksförbundet sålunda anført. Med hänsyn till grunderna för pensionering från handelsflottans pensionsanstalt synes landsorganisationen den omständigheten, att fiskarena ej under tidigare skeden erlagt avgift till sjömanshusen, icke böra tagas till intäkt för att utesluta dem från anslutning till sjömanspensioneringen.

För egen del får *utskottet* anföra följande.

Utskottet.

Av de i ärendet avgivna yttrandena framgår, att bestämmelserna i kungörelsen den 9 juni 1939 (nr 306) angående sjömanshusen i riket samt sjömans på- och avmönstring m. m. tolkas olika så till vida, att det på vissa håll anses, att även fiskefartygs besättningar kunna påmönstras, medan enligt en annan uppfattning sådan möjlighet icke skulle förefinnas. Emellertid torde väl den meningen, åt vilken kommerskollegium givit uttryck, få anses vara den, som överensstämmer med vad vid författningens tillkomst förutsatts, nämligen att påmönstring är avsedd att ske allenast i fråga om handelsfartygs besättningar. Under tid fiskefartyg nyttjas för handelssjöfart är det dock i förevarande hänseende likställt med handelsfartyg.

Genom att få i motionen avsedda fiskefartyg jämställda i mönstringshänseende med handelsfartyg i utrikes fart har motionären velat tillgodose två syften, nämligen dels att berörda fiskare skulle bli delaktiga i sjöfolkets pensionering, dels ock att fiskefartygen i sjömansrullan skulle erhålla ett officiellt dokument av värde vid besök i utländska hamnar för legitimering av sina besättningar.

Det nuvarande systemet för pensionering av sjöfolk har trätt i tillämpning från och med den 1 juli 1944 efter det att 1943 års riksdag fattat beslut i ärendet. Pensionsverksamheten handhaves av handelsflottans pensionsanstalt. Bestämmelser äro meddelade i lagen den 30 juni 1943 (nr 516) om avgifter för sjöfolks pensionering och i reglementet för handelsflottans pensionsanstalt, utfärdat den 4

februari 1944 (nr 42). Den obligatoriska pensioneringen är begränsad till svenska sjömän, som varit påmönstrade för *utrikes* fart å svenska *handelsfartyg*. Pensioneringen finansieras genom avgifter från sjömännen själva (hyresavgifter) och från redarna (redareavgifter) ävensom genom bidrag av allmänna medel. Redovisningen och kontrollen av hyres- och redareavgifterna hava knutits till den för *utrikes* fart utfärdade sjömansrullan, varigenom sjömanspensioneringen blivit nära sammankopplad med mönstringsbestämmelserna.

Den närmare utformningen av pensionssystemet grundar sig på en av särskilda sakkunniga verkställd utredning, och pensionsavgifter, statsbidrag samt pensioner äro avvägda med hänsyn till de i den *utrikes* handelssjöfarten sysselsatta sjömännens speciella förhållanden, varav de sakkunniga låtit företaga ingående undersökningar. Såsom även framgår av de i ärendet avgivna yttrandena är det därför icke möjligt att utan vidare låta en ny yrkeskategori såsom fiskarena bliva delaktiga i sjömanspensioneringen. Det låter sig uppenbarligen icke göra att inordna fiskarena i sagda pensionering med mindre en särskild utredning först verkställs i fråga om förutsättningarna härför och, därest sådana skulle visas föreligga, om de särskilda villkor, som böra gälla för denna pensionering, ävensom rörande finansieringen av densamma.

Såsom ovan framhållits omfattar den nuvarande obligatoriska sjömanspensioneringen allenast i *utrikes* handelssjöfart sysselsatta sjömän. Av förarbetena framgår, att denna begränsning gjorts med hänsyn till att dessa sjömän i fråga om betingelserna för sin livsföring befinna sig i ett annat läge än de sjömän, som göra tjänst inrikes. De egenartade förhållanden, under vilka de i *utrikes* sjöfart sysselsatta sjömännen framleva sitt liv och som ansetts motivera statliga åtgärder till tryggnad av deras ålderdomsförsörjning, hava i viss utsträckning sin motsvarighet för de fiskare, som bedriva sin näring ute på haven långt från våra kuster och vilka liksom sjömännen hava att utföra ett krävande och ofta riskfyllt arbete av stor betydelse för folkförsörjningen. Enligt utskottets uppfattning tala därför vägande skäl för att berörda fiskare genom statens medverkan må kunna beredas ålderspension på motsvarande sätt som sjömännen i *utrikes* fart. På grund härav och då enligt vad utskottet erfarit intresse för denna fråga förefinnes från fiskarens sida anser sig utskottet böra förordna en utredning i ämnet. Härvid har utskottet icke förbisett den skillnad som förefinnes mellan sjömännen och fiskarena i fråga om deras ställning inom respektive yrken. Medan sjömännen sålunda äro anställda ombord i fartygen mot lön, äro de fiskare, varom nu är fråga, i regel sina egna företagare; de utöva sitt yrke sammanslutna i fiskelag, vilkas medlemmar gemensamt äga båt och redskap. Denna olikhet måste bland annat medföra en annan metod för beräkning av pensionsavgifterna än den som tillämpas i fråga om sjömännen, för vilka såväl hyresavgifter som redareavgifter utgå efter viss procent av lönen. Det torde emellertid icke vara omöjligt att skapa något lämpligt avgiftssystem för fiskarens del.

I detta sammanhang må erinras om att inskrivning vid sjömanshus medför

vissa förmåner — utöver möjlighet till pension från handelsflottans pensionsanstalt, när förutsättningar därför i övrigt äro för handen — nämligen dels rätt för sjömans änka att under vissa omständigheter från det sjömanshus där mannen senast varit inskriven åtnjuta ett efter sjömanshusets tillgångar lämpat årligt understöd, dels ock möjlighet för såväl sjöman som hans änka och barn att från sjömanshuset erhålla tillfälliga mindre understöd. Denna sjömanshusens understödsverksamhet bestrides av medel, som härröra från handelssjöfarten och dess män (tonavgifter och fonderade hyresavgifter) eller som donerats i avsikt att bereda understöd åt ifrågavarande sjömän och deras efterlevande. Ett eventuellt jämställande av vissa fiskare i mönstringshänseende med de i handelssjöfart sysselsatta sjömännen tarvar därför i berörda avseende särskilt beaktande för tryggandet av handelssjöfartens intressen.

Vad härefter angår den i motionen berörda frågan om behovet av att fiskefartygen för legitimering av sina besättningar vid besök i utländska hamnar förses med ett officiellt dokument, så torde, såsom kommerskollegium framhållit, Kungl. Maj:t, därest det prövas erforderligt, kunna härom utfärda bestämmelser, vilka icke behöva sammankopplas med mönstringsbestämmelserna för handelsfartyg. Framställning till Kungl. Maj:t i sådant syfte torde lämpligen böra göras av vederbörande fiskarorganisation. I denna del synes motionen därför icke påkalla något riksdagens beslut.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att andra kammaren måtte i anledning av ifrågavarande motion för sin del besluta, att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer dels om utredning i anslutning till de utav utskottet här ovan angivna synpunkterna av frågan om beredande av ålderspension åt fiskare, dels ock om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Stockholm den 6 april 1945.

På utskottets vägnar:

L. O. SKANTZE.

Närvarande: herrar *Skantze*, *Hedqvist*, *Jonsson* i Malmgrava, fru *Svedberg*, herrar *Boman* i Stavsund, *Severin* i Gävle, *Persson* i Svensköp, *Engström*, *Nilsson* i Varuträsk och *Jansson* i Aspeboda.

Kungl. Kommerskollegium.

(Genom nådig remiss den 9 februari 1945 har det anbefallts Kungl. Kommerskollegium att till Riksdagens andra kammarens tredje tillfälliga utskott avgiva yttrande över motionen II: 184 angående jämställdhet i mönstringshänseende av vissa fiskefartyg med handelsfartyg i utrikes fart.

Kollegium har i anledning härav infordrat yttranden från direktionerna för sjömanshusen i Gävle, Göteborg, Hälsingborg, Lysekil, Marstrand, Stockholm, Strömstad och Uddevalla ävensom från Sveriges Segelfartygsförening.

Överlämnande de sålunda införskaffade yttrandena¹ får Kollegium, som jämväl tagit del av ett av Handelsflottans Pensionsanstalt direkt till utskottet avgivet yttrande i ärendet, för egen del anföra följande.

Motionärerna hemställa, att Riksdagen måtte besluta, "att fiskefartyg, överstigande 30 bruttoregisterton och som bedriva fiske å internationellt vatten, erhålla jämställdhet i mönstringshänseende med handelsfartyg i utrikes fart, om så önskas". Av den lämnade motiveringen framgår, att med denna hemställan avsetts, dels att bereda besättningarna å de berörda fiskefartygen, i den mån de så önska, jämställdhet i pensionshänseende med å svenska handelsfartyg i utrikes fart på mönstrade sjömän, dels att möjliggöra att dessa besättningar för sin legitimation vid fartygens besök i utländska hamnar erhålla ett dokument av den officiella karaktär som en för utrikes fart utfärdad sjömansrulla äger. Det sistnämnda önskemålet skulle kunna vinnas på så sätt att gällande bestämmelser om påmönstring av sjömän å handelsfartyg i utrikes fart gäves tillämplighet å ifrågavarande fiskare.

I vad framställningen avser pensionsfrågan får Kollegium, under hänvisning till vad Handelsflottans Pensionsanstalt därutinnan anført, meddela, att Kollegium biträder Anstaltens i saken gjorda uttalande och att Kollegium sålunda finner fiskare icke kunna tillerkännas delaktighet i sjöfolkspensioneringen utan ändring av gällande bestämmelser härom samt utvidgning av de finansiella grundvalarna för densamma, vilket kräver utredning om förutsättningarna härför, främst av försäkringsmatematisk natur.

Beträffande spörsmålet om de ifrågakommande fiskarens jämställande i mönstringshänseende med de å handelsfartyg i utrikes fart anställda sjömännen må följande framhållas.

Gällande bestämmelser om påmönstring av sjömän finnas i Kungl. kungörelsen den 9 juni 1936 (nr 306) angående sjömanshusen i riket samt sjömäns på- och avmönstring m. m. Såväl av kungörelsens allmänna karaktär och ändamål som av vissa föreskrifters formulering synes framgå, att med kungörelsen endast åsyftats handelssjöfarten och de å handelsfartygen anställda sjömännen.

Sålunda föreskrives i 33 § 1 mom., att å svenskt handelsfartyg om 20 registertons nettodräktighet eller däröver besättning skall påmönstras i den ordning som stadgas i kungörelsen, a) om fartyget går i utrikes fart och b) om fartyget går i inrikes fart och är att hänföra till passagerarfartyg, såvida fartyget enligt gällande passagerarfartygscertifikat må nyttjas till passagerares befordran i kustfart eller vidsträcktare fart samt ej utgår allenast på lustresa eller annan tillfällig resa. I paragrafens 2 mom. stadgas visserligen, att det är fartygsbefälhavare obehaget att även i andra än i 1 mom. nämnda fall låta påmönstra fartygets besätt-

¹ Här ej intagna.

ning, men detta stadgande lärer med hänsyn till dess sammanhang med övriga bestämmelser i författningen endast kunna anses åsyfta möjlighet till påmönstring av handelsfartygs besättning jämväl då det icke är uttryckligen föreskrivet.

Vid påmönstring skall bl. a. iakttagas, att svensk man tillhörande den egentliga besättningen med undantag för den som avlagt svensk sjöofficersexamen och innehar eller innehaft beställning på stat vid flottan skall vara inskriven vid svenskt sjömanshus och försedd med giltig sjöfartsbok (35 §). Denna sammankoppling av påmönstring och inskrivning vid sjömanshus visar, att påmönstring varit avsedd att ske allenast i fråga om handelsfartygs besättning, alldenstund för inskrivning vid sjömanshus enligt 13 § bl. a. fordras, att vederbörande skall visa eller göra sannolikt, att han vunnit eller skall vinna anställning å handelsfartyg.

Detta förhållande bestyrkes jämväl därav att i förarbetena till kungörelsen icke förekommer något uttalande som tyder på att man velat göra ändring i förut gällande bestämmelser härutinnan (1911 års sjömanshusförordning), vilka uttryckligen angåvos gälla endast handelsfartyg.

Slutligen må framhållas, att det varit denna mönstringsinstitutets karaktär som föranlett att redovisningen och kontrollen av de för sjömanspensioneringen utgående hyres- och redareavgifterna, på sätt i Handelsflottans Pensionsanstalts yttrande närmare angivits, knutits till den för utrikes fart utfärdade sjömansrullan.

Beträffande mönstringsförfarandet må utöver ovanstående följande nämnas.

Sedan vederbörliga uppgifter rörande fartyget, dess förestående resa eller resor, besättningen och dennas tjänsteavtal lämnats och hinder för påmönstring ej funnits möta, skall vederbörande mönstringsförrättare dels förse sjömans sjöfartsbok med bevis om påmönstringen, dels göra vederbörliga anteckningar om densamma i en hos mönstringsförrättaren förd mönstringsliggare och dels slutligen utfärda sjömansrulla, därest fartyget ej redan är försett med gällande sådan handling. Genom rullans utfärdande är påmönstringen fullbordad (36 §).

I sjömansrullan, vilken avfattas enligt av Kungl. Maj:t fastställt formulär, skola vid påmönstring införas, förutom uppgifter angående fartyget och den eller de resor för vilka rullan skall gälla, uppgifter som beröra de å fartyget anställda personerna, bl. a. beträffande det sjömanshus vid vilket envar är inskriven och hans registernummer vid sjömanshuset. När sedermera påmönstrad sjöman lämnar sin anställning ombord eller rulla upphör att gälla, skall avmönstring ske inför mönstringsförrättare, varvid jämväl vederbörliga anteckningar beträffande avmönstringen, däribland, då rullan gällt för utrikes fart, uppgift om erlagda hyresavgifter, skola införas i mönstringsliggaren och sjömansrullan (42 och 43 §§).

Slutligen må påpekas, att inskrivning vid sjömanshus medför vissa förmåner — utöver möjlighet till pension från Handelsflottans pensionsanstalt, när förutsättningar därför i övrigt äro för handen — nämligen dels rätt för sjömans änka att under vissa omständigheter från det sjömanshus där mannen senast varit inskriven åtnjuta ett efter sjömanshusets tillgångar lämpat årligt understöd, dels ock möjlighet för såväl sjöman som hans änka och barn att från sjömanshuset erhålla tillfälliga mindre understöd (19 §). Såsom direktionen för Stockholms sjömanshus i dess yttrande särskilt framhållit, bestrides denna sjömanshusens understödsverksamhet av medel som härröra från handelssjöfarten och dess män (tonavgifter och fonderade hyresavgifter) eller som donerats i avsikt att bereda understöd åt ifrågavarande sjömän och deras efterlevande.

Av det anförda torde framgå, att varken nuvarande eller förut gällande

mönstringsbestämmelser avsetts för fiskefartyg. Visserligen har, såsom antytts i motionen och även bekräftats i yttrandena från de bohuslänska sjömanshusen i ärendet, i viss utsträckning förekommit, att besättningar å fiskefartyg påmönstrats, men detta förfarande kan enligt Kollegii mening knappast anses stå i överensstämmelse med författningens bestämmelser och syfte. Förfarandet torde hava föranletts av det av Handelsflottans Pensionsanstalt antydda förhållandet, att fiskefartygen stundom nyttjas i handelssjöfart, då de givetvis falla under mönstringsbestämmelserna.

Gällande mönstringsbestämmelser äro även så sammanvävda med bestämmelserna om sjömännens pensions- och understödsväsende samt inskrivning vid sjömanshus, att de icke utan vidare kunna göras tillämpliga å fiskefartyg. Endast för den händelse att ett pensionssystem, överensstämmande med det för sjömännen gällande, skulle bliva tillämpligt å fiskarena, torde det kunna ifrågakomma att i nu berörda hänseende inordna dessa bland handelssjöfartens näringsutövare.

Emellertid torde, därest det kan anses föreligga ett mera allmänt behov av att fiskefartygen för legitimering av sina besättningar vid besök i utländska hamnar förses med ett officiellt dokument motsvarande sjömansrullan, särskilda bestämmelser härom kunna utfärdas av Kungl. Maj:t utan sammankoppling med mönstringsbestämmelserna för handelsfartyg. Därvid bör tillses att den handling som fastställles såsom rulla för fiskefartyg utformas på sådant sätt att förväxling med sjömansrulla för utrikes fart icke kan ske, vilket är önskvärt med hänsyn till sjömansrullans ovanberörda betydelse för redovisningen och kontrollen av hyres- och redareavgifterna för sjömännens pensionering.

Stockholm den 7 mars 1945.

STIG SAHLIN

G. Böös

/Erna Frodi

Bil. B.

Handelsflottans pensionsanstalt.

Genom remiss den 31 januari 1945 har Handelsflottans pensionsanstalt beretts tillfälle att avgiva yttrande över motionen II: 184. I anledning härav har direktionen över anstalten äran anföra följande.

I motionen hemställes om beslut av Riksdagen, att "fiskefartyg, överstigande 30 bruttoregister-ton och som bedriva fiske å internationellt vatten, erhålla jämställighet i mönstringshänseende med handelsfartyg i utrikes fart, om så önskas".

Av motiveringen synes framgå, att denna hemställan förestavats av tvenne olika önskemål för ifrågavarande fiskares del: det ena att fiskare måtte ha möjlighet att bli delaktig i sjöfolkspensioneringen, det andra att fiskefartyg skulle kunna förses med sjömansrulla att företes som legitimationshandling i utländsk hamn.

Socialförsäkringens historia i vårt land kan sägas börja med den år 1884 tillsatta s. k. arbetareförsäkringskommittén. I sitt betänkande (del III: 4 av år 1888) konstaterade emellertid denna kommitté, att för en enskild yrkesklass, han-

delssjöfolket, i sjömanshusen och Handelsflottans pensionsanstalt redan funnes en begynnelse till olycksfalls- och ålderdomsförsäkring. Det är ur detta gamla understöds- och pensionsväsende för sjöfolk i utrikes fart (om dess uppkomst, se bilagda p. m.¹) som den nuvarande sjöfolkspensioneringen utvecklats.

Lag om avgifter för sjöfolks pensionering antogs av Riksdagen år 1943. Dess förinnan hade alltifrån 1880-talet ett flertal kommittéer — i samband med eller oberoende av utredningarna om olycksfallsförsäkring och folkpensionering — sysslat med frågan om ett förbättrat pensioneringssätt för sjöfolk. Ett förslag i ämnet år 1904 av den s. k. sjömanspensioneringskommittén erbjuder i detta sammanhang särskilt intresse. Enligt detta förslag, som omspände olycksfalls-, invaliditets- och ålderdomsförsäkring för allt svensk sjöfolk, skulle härunder inordnas även de som sysselsattes i det s. k. storfisket, nämligen å fartyg som "användes i fångstfart eller fiske å öppna havet, dock endast för så vidt fartyget är heldäckt". Sjömanspensioneringskommitténs förslag blev dock aldrig framlagt för Riksdagen. I senare förslag angående sjöfolkspensionering framkommo olika meningar om huruvida det inrikes sjöfolket borde medtagas. Pensionsfrågan för fiskare upptogs däremot icke, ej heller i den senaste, på Riksdagens initiativ 1941 tillkomna utredningen (SOU 1942: 55), som ledde till utfärdande av de fr. o. m. den 1 juli 1944 gällande bestämmelserna om tjänstepensionering för sjöfolk.

Lagen om avgifter för sjöfolks pensionering (SFS 1943: 516) föreskriver, att intill viss ålder avgifter skola erläggas för sjöman, som för utrikes fart på mönstrats å svenskt handelsfartyg (3 §). Som sjöman anses i lagen envar, som är inskriven vid sjömanshus, och med handelsfartyg förstås fartyg, som nyttjas till handelssjöfart eller resandes fortskaffande eller till annat ändamål, som med handelssjöfarten har gemenskap, såsom bogsering, isbrytning, bärgnings- och dykeriföretag (2 §). Enligt reglementet för handelsflottans pensionsanstalt (SFS 1944: 42) är pensionsrätten beroende av erlagda avgifter (för de närmare pensionsbestämmelserna redogöres i bifogad p. m.). Redovisningen av avgifter och kontrollen häröver är knuten till sjömansrullan. Redovisningsskyldighet föreligger för redaren, när för fartyget utfärdats sjömansrulla för utrikes fart (22 § kung. den 4. 2. 1944, nr 43, om ändring i sjömanshuskungörelsen). I och för kontrollen erhåller pensionsanstalten fortlöpande uppgifter från sjömanshusombudsmännen såväl om utfärdande av sjömansrulla för utrikes fart (härom skall jämväl konsul avgiva rapport) som att sådan rulla upphört att gälla (47 § kung. den 4. 2. 1944).

På grund av vad som framgått av den nu lämnade redogörelsen torde beträffande i motionen framfört önskemål om fiskares delaktighet i sjöfolkspensioneringen allenast kunna konstateras, att sjöfolkspensioneringen icke är avsedd för annan yrkesgrupp än handelssjöfolket (i utrikes fart) och att gällande bestämmelser icke medgiva inordnande av fiskare under denna pensionering. Häremot strider icke, att den som är anställd å fiskefartyg, som tidvis söker sig till utrikes fraktfart, för sådan tid skall påmönstras för utrikes fart, varigenom avgifts- och pensionsbestämmelserna bli tillämpliga för den tid mönstringen omfattar.

Under angivna förhållanden lär det ej ankomma på direktionen att i sak ingå på bedömande av spörsmål om pensionering av fiskare. Samband finns emellertid, som ovan antytts, mellan denna yrkesgrupp och handelssjöfolket. För den händelse det verkligen skulle framkomma ett starkt intresse för pensionsfrågan från fiskenäringens sida och, efter utredning, det skulle anses fördelaktigt att

¹ Här ej intagen.

samordna fiskares och sjömäns pensionering, kan direktionen icke se att hinder skulle föreligga mot att den organisation, som nu finnes för sjöfolkspensioneringen, jämväl utnyttjades för fiskares pensionering.

Vad beträffar det i motionen ytterligare framförda önskemålet om att fiskefartyg skulle kunna förses med sjömansrulla för utrikes fart vill direktionen endast hänvisa till den centrala betydelse som utrikes sjömansrulla erhållit för redovisnings- och kontrollsystemet i sjöfolkspensioneringen genom de nya bestämmelser i sjömanshuskungörelsen, som ovan berörts.

Stockholm den 7 mars 1945.

G. BÖÖS

KNUT TOFFT
